

België spil in handel bedreigde diersoorten?

Johan Vandewalle

Met de regelmaat van een klok duiken er berichten op waarin alarm geslagen wordt rond de handel in bedreigde diersoorten. Die zou de jongste tijd steeds ernstiger vormen aannemen. De controle binnen de EG is te gering, de winsten te hoog, de risico's voor de handelaren beperkt. Bovendien wordt België regelmatig met de vinger nagewezen als 'draaischijf' en belangrijkste doorvoerhaven van die handel. Ons land bekrachtigde eind 1983 de zogeheten Conventie van Washington (Cites), die erop gericht is de handel in bedreigde diersoorten aan banden te leggen. Is de toestand sedertdien verbeterd of zijn de beschuldigingen terecht en komen er nog steeds veel exotische diersoorten via ons land Europa binnen? We vroegen het aan VZZ-lid Erik Van der Straeten.

Erik Van der Straeten: Ons laboratorium is vanaf de oprichting van het Wetenschappelijk Comité daarbij betrokken geweest. Wij zijn immers gespecialiseerd in het systematisch onderzoek van de zoogdieren in Afrika en zijn dus niet alleen vertrouwd met het determineren van allerlei exotische diersoorten, maar ook met de verspreidings- en beschermingsstatus ervan.

Persoonlijk heb ik de indruk dat de toestand in ons land heel wat verbeterd is. Het gebeurt in feite nog maar zelden dat een illegale zending bedreigde dieren door de mazen van het net glipt, ook al blijft het een feit dat het bevoegde ministerie (Landbouw) over te weinig controleurs beschikt om werkelijk alle gaten te kunnen dichten. Toch ben ik van mening dat wat Europa betreft de 'gaten' in de zuidelijke lidstaten zitten, met name in Spanje en Griekenland. De toestand is namelijk zo dat, wanneer een dierenhandelaar één of meer exemplaren van bedreigde diersoorten op de een of andere manier een EG-lidstaat heeft binnengekregen en er

een vergunning voor heeft gekregen, de dieren vrijelijk in alle 12 lidstaten kunnen verhandeld worden. En die handelaren zoeken uiteraard de zwakke schakels in het Europese netwerk.

U bent van mening dat er in eigen land weinig bedreigde soorten binnenkomen?

Erik Van der Straeten: Wat de toepassing van de Cites-reglementen betreft zitten wij in België goed, zeker op het vlak van de zoogdieren. Let wel, er worden inderdaad dieren ingevoerd, maar er zijn nog steeds heel wat soorten die niet op de Cites-lijsten staan en die mogen inderdaad vrijelijk ingevoerd worden.

Door dierenbeschermings-organisaties wordt er veel geklaagd over de wijze van transport.

Erik Van der Straeten: Het transport is inderdaad in vele gevallen onbetamelijk. Dat is juist. Maar dat geldt niet alleen voor het transport. Ook bij het houden van dieren in gevangenschap kan er in vele gevallen, zeker bij kleine dierentuinen en pretparken die over enkele soor-

ten 'wilde dieren' beschikken die ze ten toonstellen, heel wat verbeterd worden. De Wetenschappelijke Werkgroep van de EG is overigens bezig met het opstellen van richtlijnen die binnen de ganse gemeenschap zullen gelden wat het houden van bedreigde dieren in gevangenschap betreft. Inzake primaten (mensapen en apen) en dolfijnen is het rapport klaar. Het kan in de EG-Commissie behandeld worden. Maar de weg is nog erg lang. Primaten vormen maar één van de meer dan 20 ordes van zoogdieren.

Wanneer er een lading 'illegale' dieren in beslag wordt genomen, moet die dan niet zo snel mogelijk teruggebracht worden naar het land van herkomst en terug uitgezet in de natuur?

Erik Van der Straeten: Dat is de weg die de meeste organisaties voor natuurbescherming willen bewandelen en ik weet dat het terug uitzetten van gevangen dieren het grote publiek fel aanspreekt. Daarom zal wat ik nu ga zeggen wellicht velen schokken, maar het is nu eenmaal niet anders. Zo'n lading dieren terugbrengen en weer uitzetten is meestal niet meer of minder dan een *'biologische misdaad'*. Dat wil ik wel even nader verklaren.

Ten eerste is het gewoon waanzin dieren die zich reeds aan de mens hebben aangepast terug in de natuur te willen uitzetten. Jonge chimpansees of gorilla's bijvoorbeeld zijn evenmin terug te brengen. Deze mensapensoorten leven in groepen. Gevangen dieren die terug in de natuur gebracht worden en die men tracht te introduceren in een bestaand familieverband, worden doorgaans niet aanvaard en zijn dan ten dode opgeschreven.

Een ander probleem, dat vooral bij vogels voorkomt, is dat men nooit exact weet waar de dieren precies vandaan komen. Er komen dikwijls ladingen binnen vanuit een bepaald Afrikaans land, zeg maar Mali. Maar daar kunnen zich exemplaren tussen bevinden van een ondersoort die enkel voorkomt in Ivoorkust. Dierenbeschermers zouden niets liever doen dan de lading terugbrengen naar het land van herkomst, Mali dus, en de dieren daar loslaten. Voor hen is

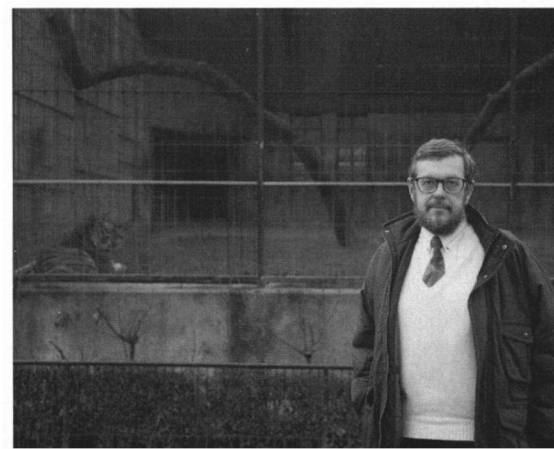
daarmee de kous af. Maar dat is jammer genoeg niet zo. Op die manier zou men ondersoorten beginnen mengen door dieren die enkel in Ivoorkust voorkomen los te laten in een ander land. Dat betekent faunavervalsing en dat is biologisch een onvergeeflijke fout. Bovendien is zonder twijfel 90 procent van alle in die omstandigheden teruggebrachte dieren na een paar dagen dood. Het is verkeerd in dergelijke gevallen op de sentimentele toer te gaan.

Het enige wat men met dergelijke in beslag genomen dieren kan doen is ze overbrengen naar een erkend dierenpark, waar ze goed verzorgd worden en eventueel worden opgenomen in internationale kweekprogramma's.

Hoe staat het met het welzijn van dieren in dierentuinen?

Erik Van der Straeten: Het is zonder meer zo dat er met het welzijn van dieren in kleine zoo's en dierenparken in ons land vaak een loopje wordt genomen. Iedereen die zulks wenst kan immers een verzameling zogeheten 'wilde' dieren aanleggen en commerciële uitbaten. Het ontbreekt dan vaak aan de kennis en de mogelijkheden om dieren in goede omstandigheden te houden.

Let wel, ik ben principieel niet tegen dierentuinen. Het is de enige manier voor het overgrote deel van de bevolking om eens kennis te maken met een levend dier uit veraf gelegen streken. Niet iedereen is kapitaalkrachtig genoeg om op safari te gaan. Overigens is de toeristische druk op heel wat nationale parken in Afrika veel te groot. Maar de dierentuinen zouden moeten trachten uit hun 19de eeuwse keurslijf te breken. Het dierentuinconcept dateert uit de vorige eeuw, toen het leuk gevonden werd om naar 'vreemde' dieren in kooien te gaan kijken. Goede dierentuinen moeten een educatieve functie hebben, die

Een partij in beslag genomen dierenvellen.

Foto Jan Rodts

de bezoekers op een aangename en speelse manier kennis bijbrengen over gedrag, evolutie en behoud van 'wilde' dieren, planten en biotopen.

Grote dierenparken trachten daar inderdaad iets aan te doen en dat is een positieve noot, maar de meeste kleinere privé-zoo's zijn een ware aansluiting voor ieder beginsel van dierenwelzijn en dierenverzorging. Ik ben tevens lid van de raad voor Dierenwelzijn in ons land en daarin leggen wij criteria vast waaraan dierenparken moeten voldoen. Zij kunnen zich dan alleen nog maar aanpassen of sluiten.

Wat te doen met de dieren uit zoo's die hun deuren moeten sluiten?

Erik Van der Straeten: Er zijn maar twee mogelijkheden. Ofwel de dieren worden opgenomen in het patrimonium van serieuze dierenparken of indien zulks niet gaat (bijvoorbeeld omdat men daar al teveel exemplaren van een bepaalde soort bezit) moeten zij gedood worden. Ik weet dat deze uitspraak bij velen hard zal overkomen, maar het is de enige mogelijkheid omdat, zoals ik hiervoor al zei, terug uitzetten in het wild onmogelijk is.

Bovendien gaan wij positieve lijsten opstellen van dieren die in België door iedereen in gevangenschap mogen worden gehouden. De selectie zal gebeuren op basis van eventuele houdbaarheid in gevangenschap. Alle andere soorten zullen uiteindelijk alleen in gespecialiseerde instellingen zoals dierenparken mogen worden gehouden.

Op de lijst van zoogdieren die men nog thuis zal mogen bezitten komen slechts de traditionele gezelschapsdieren, een aantal knaagdieren en de gedomesticeerde dieren zoals runderen en paarden, maar bijvoorbeeld geen apen,

roofdieren of vleermuizen. Een probleem dat zich ook daarna nog steeds voordoet, is dat exemplaren van 'toegelaten' dieren kunnen ontsnappen en zich in onze streken kunnen leren handhaven. Het meest bekende voorbeeld daarvan is de muskusrat. Een ander voorbeeld is de Koreaanse grondeekhoorn in het Zoni-nwoud. Er komen daar nu al zowat 1500 exemplaren van dit exotische knaagdier voor, afstammend van wellicht niet meer dan een paar dieren die door een onbekende in het bos werden uitgezet, mogelijk omdat die het beu was ervoor te zorgen. Om dergelijke problemen in de toekomst zoveel mogelijk te vermijden zal het voor particulieren in België verboden worden dieren als wasberen, beverratten en dergelijke te houden.

- Professor Erik Van der Straeten van het Departement Biologie van het Universitair Centrum Antwerpen (RUCA) maakt deel uit van het Wetenschappelijk Comité van Cites in België en is tevens voorzitter van de afdeling zoogdieren in dat comité. (Cites staat voor Convention on International Trade of Endangered Species, ook wel bekend als de Washington Conventie).

- Erik Van der Straeten, RUCA Departement Biologie, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Telefoon 03-218.04.70 (B).